

ARTIKELN VAN WEZEL 1568

Enige artikelen, waarin de Dienaren der Nederlandse kerken in hun verzameling te Wezel, de 3e nov. 1568, vervat hebben hetgeen zij tot welstand derzelve oordelen, ten dele noodzakelijk, ten dele profijtelijk te zijn.

De Apostel gebiedt dat alles in de Kerke ordentlijk en erbaarlijk moet toegaan; opdat een eenparige toestemminge in de Kerke blijke en gevonden worde, niet alleen in de Leere, maar ook in de selve ordre, ende Politie: en om dusdanige eenparigheyt ook in alle Nederlandsche Kerken te onderhouden, soo heeft ons goed gedacht deze volgende Articulen, waar over raad gepleegt is by de best Geref. Kerken in andere plaatsen, ordentlyk hier voor te stellen, op dat die alle met gemeyne toestemminge van de Dienaren Godts in Nederland tot een salige vrucht der Gemeynte besegelt en onderhouden mogen worden.

I. KAPITTEL

Van Collegiën en Provinciale Classen.

I.

Vermits voornamelijk van node is tot welstand der gemeenten, dat men vooral bezorge, dat godzalige, geleerde en in de Heilige Schrift ervaren mannen, die het Woord Gods recht weten te snijden, over dezelve worden gesteld tot Dienaren en Herders, zo kan niemand twifelen, dat daartoe een nodig middel is kennis der talen, en discipline, en gestadige oefeningen in het uitleggen der Schriftuur, die men propositiën of profetieën noemt. En dat gedaan zijnde, zo is ook van node om een eenparige voet te beramen, en te onderhouden in leer, ceremoniën en discipline; dat dikwijls aangesteld worden vergaderingen der naburige kerken, om aldaar voor te brengen hetgeen dusdanige zaken betreffen zal.

II.

Daarom menen wij, dat men vooral moet arbeiden, dat collegiën der disciplinen worden aangesteld, waarin de drie hoofdtalen geleerd worden, en voornamelijk ook naarstelijk geoeffend de zuivere belijdenis van de Heilige Waarheid; ten andere, dat men bekwapelijk afdele elke Nederlandse provincie in zekere classen, opdat elke gemeente wete met wie zij zullen beraadslagen, en verhandelen allerhande voorvallende gewichtige zaken, tot gemene nuttigheid haars oordeels behorende.

III.

Edoch nademaal vooralsnog van dusdanige zaken niet kan besloten worden, eer het gebruik en de ervarenheid daarin zal hebben geleerd, welke plaatsen, en tot wat voorvallende dingen, die meest bekwaam zullen zijn; daarom oordelen wij, dat zo wanneer God de Heere zal in Nederland geopend hebben de deur tot verkondiging Zijns Woords, alle gemeenten en haar dienaren, met de eerste in alle naarstigheit zullen bezorgen, dat er geld worde verzameld en bijeen gebracht, om een algemene Provinciale Synode te vergaderen, om in dusdanige wettelijke Synode te beramen en te besluiten, wat in deze en andere zaken tot gemene welstand der kerken dienende, en tot onderhouding van zeer goede orde zal moeten worden gevolgd.

IV.

Tot deze algemene vergadering verstaan wij, dat zal gebrach worden 't geen aangaan zal de aanstelling van collegiën, leraars, hun onderhoud, ambt, ontzag, de scholastieke oefeningen, professiën in de Theologie, onderhouding van propositiën en profetiën, en 't gene voorts daartoe behoort.

V.

Idem, hoe en op wat wijze in elke provincie bekwamelijk classes zullen worden gesteld, en wanneer die, of elk in 't bijzonder, of gezamenlijk in het gemeen zullen bijeen komen, en wat voorts betreft haar orde, bewind, autoriteit, kerkelijke censuren.

VI.

Gelijk ook daar in 't gemeen zal worden verhandeld 't gene huwelijkszaken, en echtscheidingen en tot een besluit, alles wat in het gemeen alle kerken, en de bediening derzelve aangaat. Want dat de een of de andere kerk, of nu, of immermeer hierna, zich in het bijzonder zou aanmatigen hetgeen alle kerken aangaat, zonder toestemming derzelve, dat komt niet overeen, noch met de autoriteit van de Heilige Schrift, noch met de billijkheid der wetten.

VII.

Edoch, indien zodanige Synode om de zwaarheid der zaken, of tijden, niet kan worden gehouden, zo oordelen wij, dat men uit alle voornaamste gemeenten der Nederlandse provinciën, de uitmuntendste mannen zal verkiezen, om eerst elk bij zichzelf, of twee of drie bijeen, te ontwerpen hetgeen dienen zal tot afdeling der classen, instelling van een college, verklaring van andere zware zaken, en in het geheel tot de beste toestand der kerken. Daarna zullen zij daarover gezamenlijk handelen, en daaruit een gemeen formulier ontwerpen om hetzelfde door alle, en een iedere kerk goed te keuren; of indien daar iets verbeteringswaardig is, dat met gemeen toestaan te verbeteren, en in een betere vorm te stellen.

VIII.

Daarentussen evenwel, wanneer door Gods genade de deur der waarheid is geopend, zo moet men niet vertoeven, en daarom vermits enige orde en geschiktheid in het gemeen moet gehouden worden, waardoor, als met een bond de kerkelijke eenstemmig-

heid in het gemeen mag vast blijven, zo heeft ons goed gedacht, dat men zou ingaan deze wijze, en zekere artikelen ontwerpen, waarnaar zich de predikanten, elk in hun gemeente, zullen regelen, totdat in een synodale vergadering iets beters en volmaakters zal besloten wezen.

IX.

En ons bedunkens, zo komt naast overeen met de leer en ordonnantiën der apostelen, en het onberispelijk voorschrift van de oudste en zuiverste gemeenten, dat men vooreerst in alle zodanige omstandigheden, welke in haar natuur middelmatig zijn, en geen fundament hebben in de leer, of exempelen der apostelen, noch in enig noodzakelijk en onvermijdelijk gewicht of reden gegrond zijn, met geen voorschriften en formulieren de vrijheid der kerk zal bepalen, zo om daarmede te ontgaan conscientiedwang, als om af te snijden alle oorzaken van twist; maar het zal een ieder geoorloofd zijn te volgen hetgeen hij bevindt door onderhandeling bekwaamst te zijn voor de gemeente, totdat iets zekers over zodanige zaken in een Provinciale Synode zal beraamd zijn.

X.

Onder dusdanige middelmatige zaken houden wij dat men in de bediening des doops de dopelingen eens of meermalen met het water besprengt; dat men de doop bedient voor of na de predikatie, en daartoe of neemt zekere getuigen, of dat de ouders alleen, en de gehele gemeente de zorg bevolen blijft, over de gedoopte kinderen. In de bediening des Heilig Avondmaals, of men dat zal doen zittende aan de tafel; of onder het staan of gaan, het brood en de drinkbeker uitreiken; of men onder de bediening zal gebruiken het voorlezen van de Schrift, of het zingen der psalmen; en wat meer van zodanige dingen voorkomt, over welk middelmatig gebruik, als het de zaak vereist het onervaren volk ook zal onderwezen worden, en zal men in geen kerk in het bijzonder vermogen dit middelmatig gebruik weg te doen, tenzij om zeer gewichtige oorzaken, die van de provinciale Synode eerst mede toegestemd zijn.

XI.

Maar in zaken, die van een andere natuur zijn, en gegrondvest of in Gods Woord, of in het gebruik en exempel der apostelen, of in de gestadige gewoonte der kerken, en dat op gewichtige en

noodzakelijke redenen, daarin zal men niet lichtelijk van de gemene toestemming der gemeenten afwijken. En dat van zodanige natuur is, hebben wij in de volgende kapitelen en artikelen volkomenlijk en beknoptelijk vervat. Want nademaal voornamelijk vier trappen van bediening in Gods kerk van apostelen worden voorgesteld, der predikanten; doktoren; ouderlingen en diakenen; aan dewelke toebetrouwd is de bediening des Woords Gods in alle oprechtheid, en de zorg over hetgeen de eerbaarheid, handel en wandel der gemeenten, en bijstand der arme lidmaten aangaat; waartoe ook behoort de bediening der sakramenten, en van de kerkelijke tucht, welk alles bijeen gevoegd en met Gods Woord overeen komende, wettelijke getuigenissen en kentekenen der ware kerk zijn. Voorwaar als deze stukken wel worden aangesteld en onderhouden, zo is er niet overig hetgeen tot oprichting der gemeenten meer van node zou zijn, of vereist kunnen worden.

II. KAPITTEL

Van de dienaren en doktoren

I.

En voor eerst is geheel nodig dat niemand tot de kerkdienst en enige andere kerkelijke bediening in de gemeente wordt toegelaten, zonder wettelijke roeping, verkiezing, toestemming, behoorlijk examen, of onderzoek en wettelijke orde.

II.

Nu het kan geenszins en met geen recht voor een wettig beroep en verkiezing gehouden worden, waarin niet zoveel mogelijk uitgesloten worden, en de kuiperijen van die beroepelijk of beroepen is, en de lichtvaardige en ongemachtigde genegendheden van het volk, en het eerzuchtig gebied der ouderlingen en der voorgangers.

III.

Om deze onwettelijkheden voor te komen, was voorwaar te wenschen, dat de Godvruchtige overheden geliefden onderling de hand en hulp te bieden aan de ouderlingen in het rijp oordeel en voorzichtige verkiezing; want een zulke wijze zou al het goeddunken des volks onbeschroomd en veilig kunnen gerusten

op derzelve samengevoegd gezag. Hetwelk dewijl dat nauwelijks schijnt gehoopt te kunnen worden, zo menen wij dat er geen beter middel kan worden uitgevonden, als dat de gemene bewilliging der gemeente toekome tot het gezag der ouderlingen, en dat men dit in iedere kerk zo lang zal onderhouden, totdat de Synode, als de classen zullen verdeeld zijn, zal oordelen, dat tot verkiezing en onderzoek van zodanigen, bijeen zullen komen dienaren en ouderlingen van vele verscheiden kerken; want als dat geschieden zal, schijnen niet zeer van node te zullen zijn de toestemmingen van het volk, overmits de autoriteit veler kerken genoegzaam de ongematigde driften der ouderingen (indien enige mochten ingekropen zijn, hetwelk God verhoede) kunnen in de toom houden.

IV.

Daarentussen dewijl zulks nog niet kan uitgewerkt worden, om de ouderlingen geen gezag en gebied over het volk meer als behoorlijk is toe te staan, zo oordelen wij, dat men het dubbel getal bij hen rijpelijk verkoren, en onderzocht (als men dat kan hebben), aan het volk met name zal voorstellen, waaruit dan verder met ieders toestemming de ene helft verkoren zijnde tot de bediening zal aangenomen worden.

V.

Maar nochtans in welke plaatsen het volk tot de verkiezing niet zeer bekwaam is, of om de weinigte der gelovigen, of door gebrek van geleerde en geoefende mannen, of door tegenstrijdig gewoel der partijen, of ten laatste, omdat nooit te voren enige dienaren of enig kerkelijk bestel in die plaatsen is geweest; zo achten wij, dat men daar niemand tot de dienst behoort te vorderen, als met voorgaande autoriteit en oordeel van enige andere aanzienlijke, en is het mogelijk, naburige gemeente.

VI.

Daarentussen oordelen wij, dat men naar het exempel der apostelen een dag instellen zal tot solemneel vasten en bidden; opdat God met Zijn Heilige Geest wil bij zijn en zegenen het oordeel, en de stemmen des volks, en ook de verkiezing en beproeving der ouderlingen.

VII.

De wettelijke beproeving betreft ten dele de leer, ten dele de handel en wandel der beroepenen.

VIII.

In de leer is nut dat men in acht neme vier zaken: eerst zal men vereisen getuigenis van gemeente of school, of ook stad, waarin de beroepene tevoren heeft gewoond, om zekerlijk te verstaan, of hij niet enige ketterij togedaan is geweest; of hij niet in vreemde en curieuse vragen, en ledige speculatiën meer als billijk is, zich heeft vermaakt; of hij niet naarstiger als het betaamt ketterse boeken heeft gelezen, en of hij niet veel gehanteerd heeft mensen van vreemde gevoelens, en hun dromen toegevende. Daarna zal men hem afvragen of hij in alles overeen komt met die leer, welke in de kerk openbaarlijk wordt onderhouden, en vervat is in de belijdenis (welke eerst van de kerken-dienaren in Frankrijk aan de Franse koning is overgeleverd, en daarna in het Nederduits overgezet zijnde, aan de koning van Hispaniën en de andere overheden van Neder-Duitsland is toegeschreven en behandigd), gelijk ook in de katechismus. Ten derde zal men hem onderzoeken en ondervragen over al de voornaamste hoofdstukken der religie. Ten laatste zal men hem voorstellen ten minste twee- of driemaal enige schriftuurplaatsen, om die profetischer wijze voor de dienaren, indien ze tegenwoordig zijn en profeten of doktoren, en die ook niet bij de hand zijnde, voor de ouderlingen uit te leggen.

IX.

In het onderzoek op het leven van de beroepene tot de dienst zal men zich tevreden en vergenoegd houden met de getuigenissen dergenen, waaronder hij verkeerd heeft.

X.

Dit alles (zo wanneer het in een Synode aldus zal besloten wezen) zal men doen in classikale vergadering, als de verdeling der classen gedaan zijn; en daarentussen kan het niet anders geschieden, als in de consistorie van de kerk. Nochtans allen die het gelegen komt, zullen eerst de dienaars die zij tot de dienst willen aannemen, zenden tot uitheemse gereformeerde kerken, en daar ze te veiliger mogen rusten op derzelver onbedorven oordeel en examen, daarover geen verkeerd vermoeden kan vallen.

XI.

Als nu de dienaren alzo onderzocht en van het volk goedgekeurd zijn, zo oordelen wij, dat men dezelve of met openbare gebeden,

of met oplegging der handen (hetwelk wij laten in de vrijheid der kerken) voor de gehele gemeente, na de wijze der apostelen, in de dienst zal bevestigen. Deze bevestiging zal geschieden of van de dienaar derzelve gemeente, indien die er is; of indien niet, van de naburige predikant wiens gezag in de verkiezing en onderzoeking gebruikt is geweest.

XII.

Doch deze bevestiging zal niet eerder geschieden, voordat de beroepen dienaar in het gezicht van de gehele gemeente zich heilig aan de predikant, die hem de handen zal opleggen, verbindt; dat hij in zijn dienst zal beogen en betrachten de verbreiding van de ere Gods, de zuivere bediening Zijns Woords en de stichting Zijner gemeente; dat hij de getuigenissen des Heiligen Geestes niet zal buigen tot zijn bijzondere begeerlijkheden, noch in het allerminst afwijken om gunst, om geld, om vrees, van de waarheid; dat hij ook zal Godvruchtiglijk onderhouden de kerkelijke ordonnantiën, welke tot goede orde en rust der gemeente behoren, en ten laatste, dat hij naar zijn vermogen zijn ambt zal waarnemen, in vermanen, bestraffen en vertroosten, waar het van node zal zijn, uitsluitend alle gunst en aanzien der personen.

XIII.

En het is buiten alle tegenspreking, dat het ambt der dienaren, welke de Schriftuur ook altemet de naam geeft van herders, opzieners en ouderlingen, voornamelijk bestaat in het Woord Gods zuiverlijk te verkondigen, en bekwamelijk te ontleden, en zo in het openbaar, zo in het bijzonder tot lering, vermaning, vertroosting en bestraffing naar tijds gelegenheid toe te passen. Daar benevens in de bediening der sakramenten en onderhouding der kerkelijke tucht.

XIV.

De dienaren zijn bijgevoegd de leraars en profeten, dewelke wel ook het ambt van leren bekleden, maar op een andere verscheiden wijze.

XV.

Van dusdanige leraars kan men voor als nu niets zekers beramen, totdat de tijd en voorval der zaken het zelve zal leren degenen, die in de Synode te zijner tijd zullen bijeen komen.

XVI.

Profeten noemen wij *alhier*, die in de vergadering der gemeente, de een of andere schriftuurplaats ordelijk uitleggen, gelijk Paulus ingesteld heeft. En daarin onderscheiden wij hen van de predikanten, dat hunlieden eigenlijk bevolen wordt het uitleggen der Schrift, en te leren, maar het ambt der dienaren Gods strekt zich veel wijder uit, als tevoren is aangewezen.

XVII.

Daarom oordelen wij, dat deze orde der profetie in alle aankomende, of ook bloeiende gemeenten, daar het enigszins kan geschieden, naar Paulus' instelling behoort onderhouden en collegiën der profeten aangesteld te worden; die op zekere dagen alle weken of alle twee weken na de predikatie, of op andere bekwame tijden voor de gemeente zullen verschijnen, en tot aller stichting het een of het ander boek des Bijbels met bekwame orde, bij beurten zullen verhandelen: en als die het zijn beurt is zijn ambt zal hebben volbracht, zo zullen degenen, die hem in de zitplaatsen volgen, ook het hunne, indien het hun goed dunkt, mogen bijbrengen, hetgeen tot stichting dient; en alzo ten besluit, de vergadering met de gebeden van de voornaamste profeet worden geëindigd.

XVIII.

Maar wat aangaat die manier van profeteren, bestaande in vragen en antwoorden, achten wij dat men niet zal gebruiken, maar schuwen; als vreemd zijnde aan Paulus' instellingen, en zeer dikwijls gevende aanleiding tot twist, en tweedracht.

XIX.

Tot dit college der profeten zullen niet alleen de dienaren worden aangenomen, maar ook de leraars en diakenen, ja uit de gemeente zelfs, zo daar enigen zijn, die begerig zijn de gaven der profetie, van de Heere te ontvangen, tot gemene nuttigheid toe te brengen, zo nochtans, dat ze zich eerst door proponeren, onderwerpen zullen het oordeel en goedvinden der dienaren, en andere profeten, en met een beloven voor de volle gemeente, of voor degenen, die het toekomt hen te onderzoeken, dat ze de Schriftuur niet zullen verdraaien, maar zeer oprechtelijk ter ere Gods en tot stichting der gemeente uitleggen, en zich zonder bezwaar nis onderwerpen aan de kerkelijke censuur, te oefenen te zijner tijd in de classikale bijeenkomsten.

XX.

Dusdanige profeten en leraars zullen in de kerkeraad plaats hebben, zo menigmaal enig verschil ontstaat over de leer of over de ceremoniën, vermits hunlieden voornamelijk toekomt de beproeving der geesten en leerstukken.

XXI.

Tot dezelve oordelen wij, of hen niet kunnende bekomen, tot de dienaren of ouderlingen, dat men ook zal brengen de twijfelachtige voorvallen, die onder de gelovigen in de gemeente bijzonderlijk ontstaan. Kunnen zij niet voldoen, zo zal men het in schrift vervatten en tot een predikant, of die ook niet kunnende voldoen, tot een classe brengen. Maar wij achten, dat men noch in het openbaar, noch in het bijzonder, de oren des volks met velerhande kwesties zal ontroeren en ontstellen.

XXII.

Verder wat aangaat de wijze van prediken en profeteren, daarin kan men niets bijzonders iemand voorschrijven, als alleenlijk, dat ieder naar de gaven van de Heilige Geest ontvangen, zal trachten de Heilige Schrift op het duidelijkst uit te leggen, en op het allerbekwaamst naar het begrip der toehoorders toe te passen. Dat men zal vermijden alle hatelijke en slinkende affektatie of hoogdravendheid, waarin velen zeer dikwijls vervallen, die zichzelf behagen in vele onnutte speculatiën; die buiten het wit in de tekst voorgesteld, afdwalen; die met velerhande spitsvinnige allegorieën spelen; die naarstiger als het betaamt opzoeken en aanprijzen heidense getuigen, ja dikwijls fabuleuze en heilloze getuigenissen; die met voordracht trachten duister te zijn in woorden en spreuken; en ten besluite op diergelijke wijze, meer tot ijdele vertoning als tot stichting, de predikatiën aanstellen.

XXIII.

Maar men zal alles richten tot deze twee voornaamste hoofdstukken des Evangeliums, het geloof namelijk en de bekering. En daarin zullen de predikers als tot hun enig wit beogen de kennis Christi en inscherpen de ware afsterving en levendmaking des mensen. Zij zullen arbeiden in te dringen met hun predikatiën, zoveel doenlijk is, in alle bedekte voorhangselen en schuilhoeken van de zielen der toehoorders, en bestraffen alle valse opiniën en

ketterijen en boze zeden; en niet alleen blijven staan op grove schelmstukken en blijkelyke zonden, maar ook uitschudden die verborgen geveinsdheid des harten, en daaruit voor de dag brengen en op het bekwaamst uitroeien het seminarium en die modderpoel van allerhande goddeloosheid, hovaardigheid en ondankbaarheid, hetwelk zelfs in de allerbeste nog zijn voedsel en beweging heeft.

XXIV.

De predikanten zullen ook niet met al te lange predikaties de memorie der toehoorders belasten, noch hun ijver breken, en alzo als een walging der maag toebrengen, en dat voornamelyk op werkdagen in de week voor het gemene volk, en als men de profetische oefeningen zal plegen. Daarom zullen zij hun predikaties met een uur afhandelen.

XXV.

Dit alles nochtans laten wij zo in ieders goedvinden naar de mate des Heiligen Geestes, dat niettemin elk dienaar en profeet zich gaarne en van zelf over deze dingen de zachte en zedige oordelen der classikale leden onderwerpe.

XXVI.

Daar het in grote steden en gemeenten bekwaamelyk kan geschieden, vinden wij geheel geraden, dat men aanstelle bijzondere propositiën te doen binnenshuis van zodanigen, van wie merkelyke hoop is, dat zij te eniger tijd de kerk zullen dienst kunnen doen, en bekwaam zijn tot de openbare bedieningen in Godes gemeente. Doch dat zulks geschiede ten overstaan van één der predikanten; of immers der leraars of profeten.

XXVII.

Een dag ten minste in de week zal naar ieders kerk bekwaame gelegenheid heiligen tot solemnele gebeden, en voor of na de predikatie, doen openbare belijdenis der zonden, en nederige afbedding voor den volke; en de gebeden of zelf stellen naar ingeven des Heiligen Geestes, of volgens het formulier van de kerk van Genève, of van andere.

XXVIII.

De gebeden, die men ordinaris doet na de predikatie of profetie, zullen de predikanten of profeten op het bekwaamste richten

naar de materie in de predikatie verhandeld, en kan het geschieden, de voornaamste hoofdstukken in het kort aanraken, opdat te meer de Goddelijke zaken en te dieper in de harten der toehoorders in blijven mogen, en meteen van de onervarenen verstaan worde, wat heerlijk gebruik de Schriftuur geeft tot het maken der gebeden.

XXIX.

Voor de predikatiën, dewijl het volk vergadert, zal het niet ondienstig zijn, om de gemoederen door ijdel geklap niet te verstrooien, noch de godsdienst oneer aan te doen, dat de een of de andere ouderling of diaken of iemand anders uit de gemeente daartoe gesteld, een of twee kapittelen eerst den volke voorleze, en dat men dan voorts naar gewoonte de psalmen voorzinge.

XXX.

Maar de voorlezers moeten gedenken, dat het hun niet toekomt de Schriftuur uit te leggen daarvan zij zich geheel zullen onthouden, om niet de zeisen te werpen in eens anders oogst, en met ontijdige verklaringen de gewoonlijke wijze der kerk beroeren.

XXXI.

In de kerkelijke gezangen zal men in alle kerken van Nederland, onderhouden de psalmen van Dathenus overgezet, opdat niet door de verscheidenheid der overzetting iets worde ingebracht, of tussen kome, dat minder bekwaam is en minder zou dienen tot stichting.

XXXII.

In welke gemeente scholen zijn, waarin de schoolmeester in muziek is ervaren, die zal de kinderen voorzingen, en daarop zullen de andere lieden volgen; maar daar geen scholen zijn of de schoolmeesters onervaren in muziek niet kunnen voorzingen, zal dienstig zijn ten minste een voorzanger aan te stellen, om het volk in het zingen voor te gaan; en hun gezang te matigen en te reguleren, en dan allermeeft, als de predikant in muziek geheel onervaren is.

XXXIII.

Het zal niet vreemd zijn, dat men in de kerk hange enige borden, of tafereelen waarin kortelijk de wijze van psalmzingen en de gewoonlijke kunst van het zingen wordt uitgelegd; opdat niet door

het kwalijk zingen des volks of ergernis of stof tot belachen de ongelovige worde gegeven.

XXXIV.

Hierbij zal men nog andere bordekens hangen, daarin aangevezen wordt wat psalmen, op welke dag gezongen zullen worden, opdat die wil, tevoren overdenke hetgeen men zingen zal, tenzij men best acht de psalmen van voren tot achteren toe ordelijk te vervolgen. Want wij laten elke gemeente in haar vrijheid, op wat orde zij de psalmen zal willen zingen.

III. KAPITTEL

Van de Katechismus.

I.

Bij het ambt van de kerkdienst en profetie wordt niet zonder reden terecht bijgevoegd de gewoonte van katechiseren; welke van de apostelen en hun discipelen overgeleverd is; en daarom te enenmaal, onzes oordeels in de kerk moet worden onderhouden.

II.

In de Nederlandse Waalse kerken zal men volgen de Katechismus van Genève; in de Duitse kerken de Heidelbergse; doch wij laten dit in de vrijheid derzelve tot de eerste aanstaande Synode.

III.

Elke gemeente behoude ook in hare vrijheid de tijd van katechiseren, naar tijd en voorvallen der zake gelegenheid. De wijze dus lang in het gebruik zal nog onderhouden worden. En men zal met alle zorgvuldigheid de kinderen naar hun jaren niet alleen laten opzeggen en van buiten leren de syllaben en woorden des katechismi, maar ook leren verstaan de zaken zelf; en niet alleen in hun memoriën, maar in het binnenste van hun harten indrukken. Daarom zal men niet alleen de jeugd de woorden afvragen; maar ook ondervragen over de materie zelf, klaar en ten volle uitgelegd van de Katecheet. En voor alle dingen zal van node zijn in het uitleggen des Katechismi, op het gemeenzaamste met hen te handelen, en het onderzoek te richten naar

het begrip der kinderen. Men zal ook ernstiglijk aanhouden bij de ouders der Katechumenen, en de schoolmeesters, om hen thuis en in de school naarstelijk te onderwijzen; opdat zij hetgeen in de kerk geleerd is, van zelf leren herkauwen, en met bekwame Schriftuurplaatsen bevestigen.

IV.

In het bijzonder zullen zij de jeugd gewennen tot zedigheid in de kerk en vergaderingen.

En voorwaar allen, die voor ledematen willen gehouden worden in de gemeente, zullen zo haast de jaren der kinderen zulks toelaten, haar laten katechiseren, om van der jeugd aan in de ware leer en Godzaligheid opgebracht te worden. Die zulks weigeren te doen, zullen zonder twijfel de kerkelijke censuur onderworpen zijn.

IV. KAPITTEL

Van de Ouderlingen.

I.

Volgt thans de orde der Ouderlingen die van Paulus, 1 Kor. 12 : 28, worden genoemd regeringen, of 1 Thess. 5 : 12, voorstanders; en tegelijk met de dienaren maken een kerkeraad.

II.

Daar is zonder enig tegenspreken hun ambt hierin bestaande, dat zij elk over haar parochie of wijk, naarstelijk zullen wacht houden; en van huis tot huis, die onder hun opzicht staan, ten minste eens alle weken, en voorts naar het elke kerk voor gebruik heeft, bezoeken; voornamelijk omtrent de tijd van het houden des Nachtsmaals; en zij zullen getrouwelijk onderstaan, of zij zich oprechtelijk dragen in handel en wandel, in de plichten der godzaligheid, in de getrouwe onderwijzing hunner huisgezinnen, in de huisgebeden voor dezelve 's morgens en des avonds, en van diergelijke dingen meer. Zij zullen hen daartoe zachtelijk en nochtans ernstiglijk vermanen, en dat naar voorvallende gelegenheid; zij zullen ze aanmanen tot standvastigheid, of versterken tot lijdzaamheid, of aanprikken tot ernstige vreze Gods. Die troost, of bestraffing van doen hebben, zullen zij vertroosten of bestraffen. En indien het de nood vereist, aan

hun mede-ouderlingen, gesteld over de broederlijke bestraffing, het zelve aanbrengen; en nevens dezelve verbeteren, dat te verbeteren is naar het gewicht der begane zonden. Zij zullen ook niet vergeten, aan te porren elk in zijn wijk, dat zij hun kinderen zenden tot de catechisatie.

III.

Om dit in het werk te stellen, zal nodig zijn, dat men ten eerste iedere kerkafdele in wijken naar de menigte en gemak der gelovigen. Dat men over elke wijk stelle bijzondere ouderlingen, die alle weken op zekere bestemde dagen in het gemeen in de kerkeraad zullen bekend maken, hoe het in ieders wijk toegaat, en of de lidmaten zich wel gedragen, en de ouderlingen moeten gedenken, dat ze niet alleenlijk voor de gemeente, maar voor God Zelf verantwoordelijkheid zullen moeten geven van de zielen die hun toebetrouwd zijn.

IV.

In de verdeling der wijken zal men niet zozeer letten op bloedverwantschap of zwagschap of op onderlinge omgang; als wel op de woning en nabuurschap, tot gerief der ouderlingen en van hun bediening.

V.

Aangaande het verkiezen en bevestigen der ouderlingen, dat zal geschieden even gelijk het toegaat met de predikanten; maar in hun onderzoek zal men niet zeer letten op dingen, behorende eigenlijk tot de dienst des Woords. En tot hun bevestiging heeft men ook niet van node de tegenwoordigheid van buiten-predikanten.

VI.

Maar men zal zeer bearbeiten, dat ze mogen begaafd zijn met hoedanigheden, welke Paulus vereist; dat zij zijn in hun leven onstraffelijk, in religie zuiver, in Godzaligheid uitstekend, in beleid van geestelijke voorzichtigheid, waartoe ook zeer dienstig is, dat ze enige kennis hebben van burgerlijke zaken; en vooral moeten zij heel afgezonderd zijn van alle eergierigheid en grootsheid, ja van alle kwaad vermoeden van dusdanige gebreken.

VII.

De verkoren ouderlingen zullen beloven aan handen van de predikant, in tegenwoordigheid van de andere ouderlingen; of,

indien het bekwamelijk kan geschieden, voor de gehele gemeente, dat ze volgens hun ambt zullen bestrijden alle afgoderij, godslasteringen, ketterijen, overdaad, en voorts al hetgeen openbaarlijk strijdt met de ere Gods, en de reformatie der kerk; dat ze naarstiglijk en getrouwelyk zullen vermanen die hun zorgen bevolen zijn, en dat op allerhande gelegenheid en voorval der zaken. En hetgeen zij waardig achten aan de kerkeraad te moeten brengen, het zelve zullen doen; en met alle getrouwheid hun beroep waarnemen. Dat ze zich niet zullen laten innemen, noch door giften, noch door gunst; maar alleen in alles acht nemen op de gemeente, en de Naam des Heeren, geen heerschappij gebruiken, noch over de Dienaren noch over de gemeente; geen nieuwe wetten naar hun goeddunken invoeren, maar volgen de kerkelijke en synodale ordonnantiën. En indien iets nieuws voorkomt hetgeen nauwer dient onderzocht, dat brengen aan de classikale of synodale vergadering, opdat hetgeen verstaan wordt te strekken ten gemene beste, met gemene toestemming mag worden afgehandeld. Dit alles voorgegaan zijnde, zal men de verkoren ouderlingen na voorgaande openbare gebeden (want de oplegging der handen wordt haar ook in vrijheid gelaten) tot hun bediening toelaten.

VIII.

De ouderlingen moeten ook weten, dat tot hun ambt behoort zieken te bezoeken en te troosten. Hoewel ook zulks aangaat de diakenen, dat ze de zieken niet alleen verkwikken met behoorlijk onderhoud, maar ook ondersteunen met vertroosting. En daarom zal van node zijn, dat de ouderlingen de naam der zieken en behoeftigen aan de diakenen in schrift overgeven; opdat deze te beter hun ambt voltrekken.

IX.

Maar het komt gans met hun beroep niet overeen wetten te maken, of heerschappij te gebruiken over de dienaren of over hun kollegen, of over de gemeente; of in het afwezen, of zonder weten der dienaren, kerkeraad te beleggen naar hun goeddunken.

X.

Indien bij afwezen der predikanten, kerkeraad moet gehouden worden, zo zullen de ouderlingen getrouwelyk opening doen van de oorzaken zodaniger bijeenkomsten, en van hetgeen daarin verhandeld is.

XI.

Indien ook de dienaren hier of daar moeten worden afgezonden, dat zal van de ouderlingen niet besloten worden, als in het bijwezen van andere dienaren, of leraars en profeten. Vermits niet behoorlijk is, dat de zorge van de gemeente bij het weg-zenden der dienaren, kome op deze, of onwetende daarvan zijnde, of tegen hun dank.

XII.

Verders zo menigmaal met gemene toestemming of een dienaar, of iemand anders, in openbare dienst zijnde, elders wordt afgezonden, of met enige last ten beste van de gemeente, bezwaard; dat zal hij gaarne en onbezwaarlijk aannemen, en met volvaardigheid des gemoeds uitvoeren, en gedenken dat hij in Jezus Christus' onzes Heeren dienst zijnde, niet is zichzelf. Anderszins, indien hij niet wil involgen het oordeel der broeders, of des kerkerads, of der classe, zo zal men met hem handelen naar kerkelijke discipline.

XIII.

Gelijkerwijs wij ook om vele redenen achten niet alleen profijtelijk, maar noodzakelijk te zijn, dat een van de ouderlingen, daartoe uit de andere te verkiezen, naarstiglijk aantekene in een bijzonder boek de akten des kerkerads, alzo is het ook behoorlijk en met Gods Woord overeen stemmende, dat de diakenen al hun ontvangsten en uitgiften naarstiglijk opschrijven; en alle maanden, of zo dikwijls het zal vereist worden, daarvan rekening doen aan de kerkerad.

V. KAPITTEL

Van de Diakenen.

I.

De Schriftuur leert ons klaar, dat het ambt der diakenen bestaat in de bediening der tafels; dat is, dat ze de armen in hunne nood zullen te hulp komen, en aalmoezen vergaderen, en hetgeen noodzakelijk is uitreiken.

II.

Het is behoorlijk, dat hun verkiezing en bevestiging op geen andere wijze geschiede als te voren verklaard is van de ouder-

lingen; alleen dat men zeer naarstig toezien zal, dat men in acht neme hun getrouwigheid, en vernuftigheid, en dat men voornamelijk voorbijga die met gierigheid besmet zijn. En men zal in alles volgen het voorschrift van de apostel Paulus, 1 Timoth. 3.

III.

Zij moeten ook naarstelijk, de lieden die God met rijkdommen gezegend heeft, vermanen, om de kerk, en de armen onderstand te doen.

IV.

Hoeveel in iedere kerk moeten gesteld worden, kan men nu ter tijd niet voorschrijven; omdat vooral op de verscheidenheid der omstandigheden moet worden gelet.

V.

Maar dat voornamelijk in grote steden, twee soorten van diakenen worden gesteld, is niet vreemd; het ene deel daarvan zal zich bezig houden in aalmoezen te vergaderen en uit te delen; en indien de armen enige legaten gemaakt zijn, die van de erfgenamen af te vorderen, en de legatarissen getrouwelijk te laten toekomen.

VI.

Het andere deel zal meest bezig zijn omtrent zieken, gekwetsten, gevangenen; dewelke niet alleen moeten getrouw en vernuftig zijn, maar ook begaafd met ongemene kennis van vertroosting, en van Gods Woord, en naarstiglijk van de ouderlingen vernemen, wat en hoe vele zieke en zwakke lidmaten in hun wijken zijn, die met troost dienen ondersteund te worden.

VII.

Die ziek te bed liggen, zullen hun ziekte door de diakenen of ouderlingen de predikant aandienen, opdat of hij zelf des noods zijnde, tot hen kome en uit Gods Woord vertrooste, of de ouderlingen, of diakenen dat aanbevele, als het hem door andere openbare zaken van groter gewicht verhinderd zijnde, niet gelegen komt.

VIII.

De liefdeplicht vereist ook, dat men acht geve op vreemdelingen en buitelingen.

IX.

Daarom zullen de diakenen uit de ouderlingen en anderen vernemen, of er enige gelovige vreemdelingen in die plaatsen zijn aangekomen, die hun trouwe en christelijke hulp van node hebben; en indien zij behoeftig zijn, zal men ze tot nooddrift bijstaan. En deze zorg behoort zonder tegenspreken tot de eerste soort der diakenen.

X.

Daar het ook bekwamelijk kan geschieden, oordelen wij, dat vrouwen van vermaarde proeve, en vroomheid en bejaard, tot dit ambt naar het exempel der apostelen, wel mogen worden aangenomen.

XI.

De diakenen zullen ook voorzien dat de weduwen of wezen der gemeente van elders geen ongelijk of geweld worde aangedaan. En iets vernemende, dat de kerkeraad bekend te maken, om door enige uit dezelve terstond te verkiezen, de magistraten te verzoeken, naar hoedanigheid der zaken recht te doen.

XII.

Verder, behalve deze diakenen zal van node zijn dat men ook opzoeke andere goede, vrome en trouwe mannen met voorzichtige keus, die bezig zullen zijn om op te gaderen de gage der predikanten, en wat voorts tot gebruik van de kerkdienst van node is.

XIII.

Waaronder ook gedacht moet worden op hetgeen tot bijeenroeping der Synoden, tot afzenden van predikanten, of enige anderen, in noodzakelijke voorvallen ten beste der gemeente, en tot opbouw der kerken en tempelen behoort.

XIV.

In grote steden achten wij, daar het kan vallen, best te zijn, dat deze ambten onderscheiden zijn. En dat ook de zorge voor de dienaren zij afgezonderd van de zorgvuldigheid over andere zaken. Maar dit zal bekwaamst kunnen beraamd worden in een Synode, dewelke wij ook de bestelling der scholen laten bevolen zijn.

XV.

Of men ook zal stellen een rentmeester; en van rekeningen te doen van ontvang en uitgift, voor de kerkeraad, en wat voorts daartoe behoort, dat wordt voortaan gelaten tot goedvinden van iedere kerk, naar elk zijn redenen, wijze en gelegenheid; of immers daarvan kan ook in de Synode te zijner tijd in het gemeen iets beraamd worden.

XVI.

Maar wij houden heel niet overeen te komen met het ambt der ouderlingen, dat zij zich zouden onderwinden uit te geven, of bedienen kerkelijke goederen, van wat natuur die ook mogen zijn, en waar vandaan die mochten komen.

XVII.

Dewijl de zaak zelf roept, dat de ouderlingen en diakenen, die een geruime tijd trouwelijk hebben gediend, behalve de dagelijkse hun overkomenlijke moeilijkheden, niet als met groot nadeel van hun huiszaken, die ambten bekleeden, zo oordelen wij deswege, dat jaarlijks een nieuwe verkiezing worde gedaan; zodat na voleinding des jaars of na zes maanden (naar gelegenheid der zaken) de helft van hun dienst ontslagen, en anderen in de plaats zullen gesteld worden, die met de overigen de regering der gemeente bezorgen en waarnemen. Zo nochtans, dat het de kerkeraad vrijstaat de bekwaamste ouderlingen en diakenen, die van toegenegen wille zijn, te verzoeken het volgende jaar of half jaar, na des kerkeraads goeddunken, de gemeente in hun beroep nog te willen dienen.

XVIII.

Die in openbare dienst zijn, predikanten, ouderlingen, diakenen, leraars, schoolmeesters, etc. zullen de gemeenten, in welker dienst zij zijn, niet verlaten zonder wettige kennis der zaak en tussenkommend oordeel van de gehele classe of parochie als de provinciën in parochiën zullen verdeeld zijn, gelijk ook niet vrij zal staan aan de kerken haar dienaar, leraar, ouderling etc. te verlaten, tenzij met toestaan van de parochie, of de provinciale classe.

XIX.

Nochtans staan wij de classikale vergaderingen hierin geen recht toe over enige kerk of hare diensten; tenzij dezelve dat van zelf zullen toestemmen, opdat de kerk niet tegen haar dank beroofd worde van haar recht en gezag.

VI. KAPITTEL

Van de Sakramenten. Van de doop.

I.

Dewijl de Sakramenten met een onafscheidelijke band zijn verenigd met de dienst des Woords, zo moet buiten twijfel bij een ieder worden gehouden, dat derzelver bediening behoort tot het ambt der predikanten. Dienvolgende gevoelen wij, dat de Doop alleen van een dienaar des Woords mag bediend worden.

II.

Men zal de Doop bedienen naar het gewoonlijk formulier uitgedrukt in de kerkelijke ordonnantiën. En dat niet anders, noch ergens, als in de kerk onder de predikatie, en de katechismus; tenzij misschien in de aankomende gemeenten in acht genomen moet worden, sommiger zwakheid, welke te gevallen en om ergernis te mijden, de kranke kinderen in huis gedoopt mogen worden. Doch dit wordt ook niet toegestaan, tenzij in tegenwoordigheid ten minste van vier, of vijf gelovigen; en dat tot anders door het Synode zal besloten zijn.

III.

Het gebruik van bijzondere getuigen, die men **peters en meters** noemt, en de forme van dopen wordt, gelijk tevoren gezegd is, gelaten in ieders vrijheid.

IV.

De ouders en getuigen, de kinderen ten doop voorstellende, zullen met de gewoonlijke vragen des formuliers worden onderzocht.

V.

Het is ten hoogste dienstig voor kerk en republiek, dat de namen van gedoopte kinderen, ouders en getuigen worden aangetekend in de gemene doopboeken, waarin ook in het bijzonder kunnen worden aangetekend de namen dergenen die na gedane belijdenis voor de gemeente in Christus sterven.

Van des Heeren Heilig Avondmaal**VI.**

Wij oordelen zeer dienstig te zijn, dat men veertien dagen tevoren afkondige de tijd van het houden des Heilig Avondmaals, opdat en de lidmaten der gemeente zich tijdelijk mogen bereiden, en de ouderlingen elk in zijn wijk tijdelijk hun ambt waarnemen.

VII.

Men zal niemand tot des Heeren Heilig Avondmaal toelaten, als die tevoren belijdenis des geloofs gedaan heeft, en zich de kerkelijke tucht onderwerpt.

VIII.

Die ten Avondmaal willen toegelaten worden, zullen acht dagen tevoren aan de predikant hun namen aanbrengen; en dan zal men terstond daarna, aan één of meer ouderlingen naar de gelegenheid der wijken, en het getal der aankomelingen in de kerkeraad order geven om naarstiglijk naar hun voorgaand leven te vernemen, en daarvan aan de kerkeraad opening te doen, om in tijds voor te komen, indien iets in de weg is, om de zodanigen niet toe te laten of anderszins tot het onderzoek voort te gaan.

IX.

En het is om vele oorzaken niet van node, noch dienstig, dat dit in het openbaar geschiedt; maar het is genoeg dat hierover staan de Dienaars, leraars en profeten, of, kan men die niet bekomen, enige ouderlingen, en de predikant, volgens het formulier in de kerkelijke liturgie.

X.

Maar het is niet vreemd, dat men de jongelingen, die in de Katechismus uitgeleerd zijn, voor de volle gemeente onderzoeke naar het formulier van de kleine katechismus; daar men ook bij zal voegen de hoofdstukken van de grote katechismus en dat acht dagen voor het houden des Heilig Avondmaals.

XI.

En die genoegzaam onderzocht zijn, hetzij jongelingen, hetzij volwassenen, zullen daags voor de bediening des Nachتماals

zich stellen voor de gemeente; en zal men hun voorhouden de voornaamste hoofdstukken des geloofs, om daarop hun toestemming te geven; en zullen zich tegelijk onderwerpen de kerkelijke tucht; en men zal hun naam inschrijven in het lidmaatboek; en dit de gemeente bekend gemaakt zijnde, indien geen belet voorkomt, dan 's anderdaags tot het Heilig Avondmaal toelaten.

XII.

Wij oordelen dat geheel noodzakelijk is de onderhouding van de breking des broods; die van Christus zeer duidelijk is ingesteld, en van de oudste kerken, niet zonder gewichtige redenen, altijd onderhouden geweest.

XIII.

Wij achten dat de woorden des Avondmaals, in de kerkelijke liturgie uitgedrukt, te enenmale moeten behouden worden, als meest overeenkomende met Christus' instelling en Zijn klaarblijkelijk gebod, en met Paulus' verklaring.

XIV.

Wij oordelen ook, dat men in alle kerken zal gebruiken gemeen brood; niet enig bijzonder of ongezuurd brood, of iets anders hetwelk smaakt naar superstitie.

XV.

Wij oordelen ook, dat men het Nachtmal mag gebruiken staande of zittende; en als het bediend wordt, of de Schriftuur daartussen lezen, of Psalmen zingen.

XVI.

Tijd om het Nachtmal te houden, namelijk wanneer, en hoe dikwijls, kan vooralsnog niet eenpariglijk beraamd worden over alle kerken, maar late der Synode bevolen zijn, die te stellen tot gemene dienst der gemeenten.

XVII.

Men moet toezien, dat de predikanten ten tijde van het houden des Nachtmals niet te lang zijn, om in acht te nemen het volk, en met name de zwangere vrouwen, en die anders ziekelijk en zwak zijn.

VII. KAPITTEL

Van het Huwelijk.

I.

Het gebruik der zaken en de dagelijkse ervarenheid getuigen, dat men van de predikstoel voor het volk op drie zondagen de namen dergenen, die zich willen begeven tot de huwelijke staat, zal afroepen.

II.

Eer deze afkondiging geschiedt, zullen zij verschijnen met hun ouders, of voogden, voor de predikant en twee ouderlingen: om ondervraagd te worden, over hetgeen noodzakelijk te zijn geoordeeld wordt: dat gedaan zijnde zal men hun namen te boek zetten.

III.

Alle dagen, zonder onderscheid, mag men de lieden trouwen, als men op die dagen predikatiën doet voor het volk; uitgenomen op vast- en biddagen, op welke meest de gebeden en droefheid der zielen moet betracht worden.

IV.

Wat voorts aangaat de huwelijke staat, en de aanmerking van verlaten, en afscheiden der getrouwen van elkander, daarover oordelen wij, dat in de Synode bijzonderlijk behoort gehandeld te worden.

VIII. KAPITTEL

Van de Discipline of Kerkelijke Tucht.

I.

Men zal eerst naarstelijk zorg dragen, dat geen nieuwe gemeenten worden aangekweekt met verzuim van de kerkelijke tucht; want hoe zalig en noodzakelijk dezelve is, getuigen overvloediglijk niet alleen Christus' en der apostelen instelling, en leer, maar ook het gebruik van de apostolische en de hele oude kerk, en de dagelijkse ervarenheid.

II.

En daarom is billijk, niemand tot de kerkdienst toe te laten, als die bereid is, dezelve te verdedigen en te onderhouden.

III.

Deze discipline bestaat ten dele in de censure van leer, of van religie, en het leven der gemeente, ten dele in wettelijke bestraffing, ten dele in de exkommunikatie, of de christelijke ban, waarin voornamelijk gelegen is de macht der sleutelen, die van de Heere Jezus Christus aan de gemeente gegeven is.

IV.

Wat aangaat de kerkelijke discipline omtrent de leer en het leven over alle lidmaten der gemeente, en elk in het bijzonder, die behoort buiten enig tegenspreken tot de kerkeraad, te weten de samenkomst der ouderlingen, ten overstaan van predikanten, leraars en profeten, indien er enigen zijn.

V.

Want die toekomst kennis der zaken, dezelve te willen uitsluiten van het oordeel, en censure, kan ieder zien te zijn tegen alle recht en billijkheid. Het is waar, dat eigenlijk de censure over de leer aangaat de dienaren en leraren; maar over de handel en wandel der lidmaten gaat ook aan, onzes erachtens, de ouderlingen, edoch de een en de ander moeten elkander over en weer de behulpzame hand bieden.

VI.

Nu de welke toekomst de censure, dat dezelve ook toekomst het recht en macht der bestraffing, stemt ook buiten twijfel overeen met de rede en de billijkheid. Daarom oordelen wij, dat meer als behoorlijk is, deze zaak op te dragen de zorge des kerkeraad.

VII.

Daarom indien iemand vreemde leringen en ketterijen heimelijk of openlijk strooit, diens naam zal men aan de kerkeraad aanbrenge; en hij daar geroepen zijnde, zal hierover worden vermaand, en indien hij zich het kerkelijk oordeel onderwerpt, in genade worden aangenomen; maar indien hij andermaal vermaand zijnde, hardnekkig blijft bij zijn dwaling; zo zal men hem afhouden van de gemeenschap der gelovigen.

VIII.

Alzo zal men ook handelen met allen die hovaardelijk de orde en vergadering der kerk verachten; indien zij ook meermalen on-

derricht zijnde, geen berouw tonen, men zal ze verbieden de kerkelijke gemeenschap.

IX.

Aangaande de censuur en bestraffing over het kwaad leven der lidmaten, daarin zal men in alles volgen Christus' instelling: in heimelijke zonden, en daar geen openbaar schandaal mede is vermengd, zal niemand van de kerkeraad geroepen worden; tenzij hij met een weerspanning gemoed hardnekkelijk en meermalen de broederlijke vermaningen aan hem gedaan, met verachting verwerpt, en indien hij zich niet bekeert, zal men hem als een verrot lid afsnijden.

X.

Maar in zonden, die openbaar en met openbare ergernis vergezelschapt zijn, zal men ten eerste tussenbeide komen met de autoriteit des kerkerads, eerst met zachte vermaningen, en alzo wederom de zodanigen in gunste aannemende, als zij gehoorzamen; zo niet, zal men ze met de christelijke ban slaan. Wat voorts de schrikkelijke schanddaden en schelmstukken aangaat, zullen de schuldigen zelfs indien zij aan de vermaningen gehoor gegeven hebben, nochtans voor enige tijd van de gemeenschap worden geschorst, totdat zij een duidelijke proeve en bewijs van boetvaardigheid zullen gegeven hebben.

XI.

Indien iemand acht, dat hem door deze weg of enige andere manier van doen is ongelijk gedaan, die mag zich van het vonnis des kerkerads beroepen op het oordeel der classen, als die zullen aangesteld zijn; en ook van de uitspraak der classen, verzoeken de hulp der Synode, hoewel zodanige tegensparteling en weigering van schuld bekenne, niet anders als voor een teken van wederspanning kan gehouden worden.

XII.

Maar nopens de dienaren en ouderlingen, daarmede moet een weinig op een andere manier gehandeld worden; om niet lichtelijk open te leggen voor de lastermonden; tenzij (hetwelk God verhoede), zij zich met enige openbare schelmstukken en boze daden besmet hebben. Want niemand twijfelt, of zij moeten dan terstond zulks blijkende, met schande en onere, ook zonder af te wachten het oordeel der classe, van de dienst worden afgezet.

XIII.

Indien zij vast zijn aan enige heimelijke boze stukken, daarover zal de censuur overgegeven worden aan de classikale bijeenkomsten, in welke men naarstelijk zal onderzoeken het leven van de dienaren en ouderlingen, elk in het bijzonder, en hoe ieder zich in zijn beroeping gedragen heeft; en zij zullen belast worden uit te staan, en van de anderen eed afgenomen, dat niemand zal ontdekken, wat, of van wie, iets is gezegd. Die vermaning van node hebben, zullen weder ingeroepen zijnde, vermaand; die bestraffing en kastijding, bestraft, en gekastijd worden; en dat naar de fouten klein of groot bevonden zijn.

XIV.

Nu zouden in dienaren geenszins te vedragen zijn, meest deze navolgende: ketterij, scheuring, openbare verachting van kerkelijke orde, openbare godslastering, en zelfs strafbaar bij de burgerlijke overheid, Simonie, oneerlijke onderkruiping van een andere plaats, verlating zijns dienstes en zijner gemeente, zonder wettelijke toestemming, falsarisschap, meinedigheid, hoerij, dronkenschap, gewapend geweld, waardig om bij de overheid gestraft te worden, ongeoorloofde woeker, spelen met dobbelstenen en andere oneerlijke spelen, en die door de wetten verboden zijn; klaarblijkelijke trachting naar tyrannie over de kerk, zijn kollega's en alle andere diergelijke zonden, die of oneer aanwrijven, of verdienen afscheiding van de gemeente.

XV.

Zonden van mindere soort, die men wel verdraagt, maar niet zonder censuur en bestraffing moet laten henen gaan, zijn onder andere ijdele nieuwsgierigheid van onnutte historiën, een vreemde en opgepronkte manier in het verhandelen der Schriftuur, waardoor de toehoorders worden geërgerd, gelijk van degenen geschiedt die te veel hun spekulatiën toegeven, of met ontijdige allegorieën spelen; of ten besluite, die naar hun goeddunken wat nieuws, en dat geheel ongebruikelijk is in de gemeente, en vreemd van het wit, of waardigheid der Heilige Schrift, om quansuis hun verstand te vertonen, hovaardelijk invoeren. Voorts ook blijklijk lui en onachtzaam te zijn in zijn studiën, en het lezen van Gods Woord; in het bestraffen der zonde meer als behoort nalatig te zijn; en tot pluimstrijkerij te zeer genegen te zijn; en in alle andere dingen tot zijn ambt behorende te traag

en slaperig, vuil geklap of onbetamelijke boerterijen, leugentaal, eerroving, of kwaadsprekendheid; onreine redenen, spijtige en bijtende propoosten, lichtvaardigheid, kwaad bedrog, openbare gierigheid, ijdele eergierigheid, haastende en onmatige gramschap, onenigheid in huishouding, haat en twist, bitsige en meer als behoort scherpe en onmatige bestraffingen. Of overmatige overdaad in klederen, over tafel, en in andere zaken, de dienaren niet betamende; heimelijke poging en heerschappijzucht over de gemeente en zijn kollega's.

XVI.

In zonden van de eerste soort, die daarvan overwonnen is, zal door de classen van zijn ambt worden afgesteld.

XVII.

In andere zullen de classen gebruiken broederlijke vermaningen, en zachte bestraffingen, die dezelve andermaal, derdemaal verwerpt, zal in de classe of in de Synode ontboden worden; dewelke zullen mogen doen, en besluiten, hetgeen tot de meeste stichting en dienst der gemeente strekt.

XVIII.

In lichter fouten, en die niet waardig zijn om voor de kerkelijke vergaderingen te brengen, zal men volgen de orde en wijze van Christus in dusdanige zaken voorgeschreven.

XIX.

En opdat deze orde te bekwamelijker mag geschieden, oordelen wij dienstig te zijn, dat alle twee of drie maanden, classikale bijeenkomsten worden gehouden; daarin over deze dingen naarstig onderzoek zal worden gedaan; zoude ook niet ondienstig zijn, dat alle half jaren de classen der gehele provincie bijeen kwamen, en ten laatste, dat eens 's jaars gehouden werd Provinciale Synode van geheel Nederland. Maar vermits hiervan niet kan worden besloten, wordt het zelve het oordeel der Synode bevolen.

XX.

Het dunkt ons ook niet ondienstig te zijn, dat deze classikale vergaderingen, op te richten tot oefening der tucht, niet altijd op één plaats gehouden worden; maar het is beter, dat men de plaatsen dikwijls verandert; ten dele om te voorkomen heer-

schappij van de ene kerk over de andere; ten dele ook, en dat voornamelijk, opdat de vergadering te naartiger mogen onderstaan de gelegenheid van iedere kerk in het bijzonder, wat orde daar gehouden wordt in de leer, het gebruik der ceremoniën en kerkelijke discipline; en of predikanten en ouderlingen vromelijk en naarestelijk elk hun beroeping waarnemen.

XXI.

Ten laatste, indien iets bijzonders is in deze of gene gemeente, hetwelk tot goede orde en rechte bestelling dient, het zal ieder vrij staan te volgen hetgeen tot de meeste stichting strekt, mits dat naarestelijk gelet worde op de omstandigheden; opdat het lichaam der gemeente door enigheid des Geestes en de band des vredes, in een gestadige koers der Godzalige eendracht onderhouden worde.

XXII.

De dienaren, dewelke deze voorz. artikel hebben gesteld, en bijeen gebracht, dienende tot welstand der Nederlandse kerken, en derzeive eeuwige en gelijke stand, getuigen hiermede openlijk voor God, en de mensen, dat zulks van hunlieden gedaan is zonder enig nadeel van andere kerken; maar dat zij alleen hebben gelet op tijd, plaatsen, personen, en andere omstandigheden, naar welke zij naarestelijk, na voorgaande aanroeping Gods om Zijn bijstand, en zeer zorgvuldig, hebben onderzocht, wat de Nederlandse kerken dienstig of ondienstig is. En de zaak alzo hebben gematigd, dat indien het gebeurt, dat God door onze Heere Jezus Christus in Nederland overvloediger Zijn genade te eniger tijd zal believen uit te storten, zo ten aanzien van een Godvruchtige Reformatie der overheden, zo ten aanzien des kerkelijken wasdoms, dat het geoorloofd zal zijn, deze zelve artikelen breder uit te breiden, en naar gelegenheid der zaken en des tijds, te vermeerderen, te verminderen, of ook hetgeen veranderd zal dienen te zijn, te veranderen.

Gedaan te Wezel, de 3e november des jaars MDLXVIII

Petrus Dathenus heeft dit onderschreven.

Hermanus Moded; Cornelius Walraven; Herm. Moded in naam van Jacobus Michaelis; Johannes Lippius; Godefridus Pistorius; Willem van Zuylen van Nyevelt; Petrus de Rijcke; Johannes Aspe-

rensis; Dezelve in naam van Hermanus Millenius. Het is zo, Johannes Masius; Johannes Wicodurstadius; Hermanus van der Weede; Everhardus Laranus; Johannes Woudanus; Cornelius de Vos; Gerardus Culenburgicus; Gerardus Venradius; Adrianus Vossius; Jacobus Richoboscus.

Ik Johannes Lippius heb dit onderschreven in de naam dergenen, die hier volgen, daartoe verzocht zijnde, Casparus Koolhaas; Philippus Raasvelt; Hermanus Rachemius; Cornelis Aegidius.

Petrus Dathenus heeft dit onderschreven in naam van Johannes Oostendorpius.

Leonhardus Panhusius; Albertus Goudrianus; Christianus Sina-
pius Venlo; Ludovicus Sanarii Heclamensis; Georgius Ocbamus
Sylvanus; Johannes Cubus.

Dezelve in de naam van Laurentius Brynink, anders Bruxellensis; en van Christophorus Lantsochtius van Brugge.

Henricus Michaël; Johannes Ydenius; Fransiscus Frankennus; Philippus Marnixius; Hubertus Busseurs; Cornelius Poppius; Simeon van Habosch; Johannes Hove Bergensis; Jacobus Pontifortius anders Sterkenbrugge; Jacobus Laubegeois; Christophorus Becanus; Cornelius Rhetius; Gaspar van Bygaarden van Brussel.

Deze navolgende personen, de lektuur der overgezette kopie hun gedaan zijnde, hebben ook ondertekend:

Reynier de Pestere; Gooris van den Boomgaarde; Lieven de Somere; Jan van Wingen voor mij zelven Matthys van Loo; Pieter van Hoorebeke; Christoffel uit Waas; Jacobus Miggrodius; Cornelius Spinrinxus.